

SOILA

SOSIAALISET INNOVAATIOT
LASTENSUOJELUSSA

KOKEMUSNÄKÖKULMIA LASTENSUOJELUN UUDISTAMISEEN

Lastensuojelun kokemusasiantuntijanuorten
ajatuksia Turvaverkkoja nuorten tulevaisuuteen
-ohjelman strategisista teemoista

Euroopan unionin
osarahoittama

SOILA-koordinaatiohanke

SOILA

SOSIAALISET INNOVAATIOT
LASTENSUOJELUSSA

Toimittanut: Antikainen, Jenna & Inkinen, Helena
Taitto: Peltoniemi, Marianne
Julkaisu: Pesäpuu ry &
SOILA-koordinaatiohanke
2024

Euroopan unionin
osarahoittama

SOILA-koordinaatiohanke

Mikä on SOILA?

SOILA

SOSIAALISET INNOVAATIOT
LASTENSUOJELUSSA

SOILA eli Sosiaaliset innovaatiot lastensuojelussa -koordinaatiohanke tukee sosiaalisten innovaatioiden syntymistä sekä lastensuojelun palveluiden uudistamista koko Manner-Suomessa. Uudet sosiaaliset innovaatiot löydetään työskentelemällä yhdessä lastensuojelun toimijoiden, nuorten, perheiden ja sidosryhmien kanssa.

SOILA-koordinaatiohanke on osa laajempaa Turvaverkkoja nuorten tulevaisuuteen ESR+ TL 5.1 -ohjelmakautta, jonka tavoitteena on nuorten ja perheiden hyvinvoinnin parantaminen ja arjen tukeminen (2021–2027). SOILAn toteuttajia ovat Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos, Lastensuojelun Keskusliitto sekä Pesäpuu ry. Hanke perustaa toimintansa yhteiskehittämiseen STM:n, ELY-keskusten, Nuorten turvaverkkoja tulevaisuuteen -aluehankkeiden sekä sidosryhmien kanssa.

Lisätietoa: www.thl.fi/soila

**Euroopan unionin
osarahoittama**

SOILA-koordinaatiohanke

S O I L A

SOSIAALISET INNOVAATIOT
LASTENSUOJELUSSA

SOILA-koordinaation kehittäjänuoret

Tähän julkaisuun olemme koostaneet Turvaverkkoja nuorten tulevaisuuteen -ohjelman SOILA-koordinaatiorankkeen kehittäjäryhmässä toimivien lastensuojelun kokemusasiantuntijanuorten ajatuksia ohjelmakauden neljästä strategisesta painopisteestä sekä kokemusten jakamisen kautta syntyneitä kehittämisideoita. Kehittäjänuorten näkökulmat on kerätty ryhmäkerroilla vuonna 2023. Tätä tuotosta ei olisi syntynyt ilman Aden, Marikan, Mian sekä Saaran arvokasta panostusta ja laajaa näkemystä kokemustaustan rinnalla.

Nuorten näkökulmia kerättiin, jotta SOILA-koordinaatiorankke saisi tietoa nuorten asiakkaiden näkökulmista lastensuojelun kehittämisen tueksi. Lisäksi haluamme tarjota hankehakijoille ideoinnin ja hankehakemusten rakentamisen tueksi nuorten kokemuksista kumpuavia näkökulmia sekä vahvistaa toimintakulttuuria, jossa nuorten näkemyksiä arvostetaan muun tiedon rinnalla lastensuojelua uudistettaessa.

**Euroopan unionin
osarahoittama**

SOILA-koordinaatiorankke

Näin uudistamme
lastensuojelua!

Turvaverkkoja nuorten tulevaisuuteen -ohjelman neljä strategista teemaa

SOILA

SOSIAALISET INNOVAATIOT
LASTENSUOJELUSSA

1

12–17-vuotiaiden lasten **sijoitusten määrän vähentäminen** laadukkailla ja vaikuttavilla, lasten ja perheiden arjen tarpeisiin vastaavilla lastensuojelun avohuollon tukitoimilla, työmenetelmillä ja palveluilla.

2

Koko perheen ja erityisesti **vanhemmuuden tukeminen huostaanottotilanteessa**, huostaanoton aikana ja sitä purettaessa sekä muissa siirtymävaiheissa, jotta perheen vuorovaikutussuhteet ja toimintavalmiudet vahvistuisivat eikä kukaan jäisi yksin.

3

Jälkihuollon uudistaminen monialaiseksi aikuistumisen tueksi, jotta kaikilla nuorilla olisi valmiudet pärjätä itsenäisesti ja edetä tavoitteidensa suuntaisesti koulutukseen ja työelämään.

4

Lastensuojelun sijaishuollon palvelujen ja muun palvelujärjestelmän systemaattisen yhteistyön kehittäminen ja uudistaminen siten, että palvelujärjestelmä kykenee vaikuttavasti ja pitkäjänteisesti vastaamaan **sijaishuollossa olevien lasten mielenterveys- ja päihdeongelmiin**.

Euroopan unionin
osarahoittama

SOILA-koordinaatiohanke

S O I L A

SOSIAALISET INNOVAATIOT
LASTENSUOJELUSSA

“Vaaditaan
kokonaisvaltainen
toimintakulttuurin
muutos, jotta tähän
saadaan ratkaisuja!”

1

**Strateginen teema 1:
12–17-vuotiaiden
sijoitusten määrän
vähentäminen**

S O I L A

SOSIAALISET INNOVAATIOT
LASTENSUOJELUSSA

1

Strateginen teema 1:
12–17-vuotiaiden
sijoitusten määrän
vähentäminen

Kehittäjäryhmäläisten mietteitä

Mikäli sijoitukseen päädytään, ennaltaehkäisevät palvelut eivät ole toimineet tai auttaneet riittävästi. On tärkeää panostaa myös avohuollossa matalan kynnyksen palveluihin ja puuttua nuorten ja perheiden avuntarpeeseen ajoissa!

Nuorten kokemuksissa avohuolto koettiin epämääräiseksi, vaikeaksi hahmottaa ja avunsaanti työlääksi. Mielenterveys- ja päihdehaasteisiin on vaikeaa saada apua samanaikaisesti. Keskusteluissa painotettiin, että asiakkaalle ei ole väliä kenen järjestäjän vastuulla tai minkä lain

alaisia palvelut ovat, vaan se, että apua on helppo löytää ja saada, kun sitä tarvitaan.

Yhteinen aika aikuisten kanssa lapsille ja nuorille on tärkeää. Yhtä tärkeää on lapsen tai nuoren kokemus siitä että on joku, joka on kiinnostunut juuri hänen asioistaan.

Avohuollon sijoitusten yhteydessä pohdittiin, löytyykö kaikille sopivia sijaishuoltopaikkoja. Soveltumaton sijaishuoltopaikka voi viedä nuoren tilannetta huonompaan suuntaan.

Mitä jos...?

Tekoälyä hyödynnettäisiin sosiaalityön asiakastyössä? Tekoäly voisi olla esimerkiksi apuna tukimuotojen haarukoinnissa tai kirjaamassa sosiaalityöntekijän puolesta – työntekijän aikaa säästyisi varsinaiseen kohtaamiseen.

Joka koulussa olisi oma päihdetyöntekijä, joka juttelisi päihteistä lasten kanssa, ohjaisi palveluihin ja olisi läsnä nuorten arjessa? Henkilö voisi toimia kuraattorin ja terveydenhoitajan työparina. Avohuollon toimenkuvan laajeneminen ja jalkautuminen nuorten arkeen.

Neuvolatapaamisissa käsiteltäisiin vanhempien omia lapsuuden kokemuksia ja pohdittaisiin hyvää vanhemmuutta? Ehkäistäisiin sukupolvelta toiselle siirtyviä haitallisia toimintatapoja. Myös teini-ikäisten vanhemmille tulisi olla saatavilla neuvolatyyppisiä palveluita. Kynnystä sosiaalihuollon ja lastensuojelun palveluiden välillä tulisi madaltaa, ja eri ammattilaisten tehdä tavoitteellisemmin yhteistyötä.

1 Strateginen teema 1:
12–17-vuotiaiden
sijoitusten määrän
vähentäminen

1

Strateginen teema 1:
12–17-vuotiaiden
sijoitusten määrän
vähentäminen

Mitä on otettava huomioon, jotta sijoitusten määrää voidaan vähentää?

Varhainen tuki ja ennaltaehkäisevät palvelut

- Vanhemmuuden tuki
- Matalan kynnyksen tuen tulee olla suunnitelmallista

Palvelujärjestelmä kuntoon

- Tukea erilaisiin haasteisiin samanaikaisesti
- Nykyiset palvelut toimiviksi, jotta lastensuojelulle ei jää kohtuuton työ

Oikeus hoivaan ja huolenpitoon

- Panostus sopivan sijoituspaikan valintaan
- Varmistaminen, että jokaisella lapsella ja nuorella on ympärillään välittämistä, tukea ja turvaa

S O I L A

SOSIAALISET INNOVAATIOT
LASTENSUOJELUSSA

“Keskitytään
perusasioihin.”

S O I L A

SOSIAALISET INNOVAATIOT
LASTENSUOJELUSSA

2

**Strateginen teema 2:
Koko perheen ja vanhemmuuden
tuki huostaanottoilanteessa,
sen aikana ja jälkeen**

Kehittäjäryhmäläisten mietteitä

Lapset ja nuoret kantavat usein huolta vanhemmistaan sekä muista läheisistään, kuten sisaruksistaan, huostaanottotilanteessa. On tärkeää, että koko perhettä tuetaan sijoituksen aikana. Muistetaan huomioida myös mahdolliset kotiin jäävät sisarukset.

Joskus perheelle annettava tuki voidaan kokea myös “sekaantumisena”. Asenne, jolla perhettä tuetaan, voi ratkaista miten apua suostutaan ottamaan vastaan. Arvostavan kohtaamisen tulisi olla työn keskiössä. Luottamuksen rakentumiselle täytyy antaa aikaa.

2

Strateginen teema 2:
Koko perheen ja vanhemmuuden
tuki huostaanottotilanteessa,
sen aikana ja jälkeen

Ylläpidetään sijoituksen aikana lapsille ja nuorille tärkeitä ihmissuhteita. Kysellään, ketkä ovat hänelle tärkeitä ihmisiä, ja miten heidän välistä yhteydenpitoa voitaisiin tukea. Läheisiä voivat olla esimerkiksi sisarukset, kaverit, isovanhemmat, muut sukulaiset tai muut elämässä tiivisti mukana olleet henkilöt.

2

Strateginen teema 2:
Koko perheen ja vanhemmuuden
tuki huostaanotto-tilanteessa,
sen aikana ja jälkeen

Mitä jos...?

Sosiaalityöntekijöillä olisi työpareinaan muita sosiaali- ja terveysalan koulutettuja ammattilaisia tai kokemustaustaisia työntekijöitä?

Sosiaalityössä asiakasperheillä olisi automaattisesti tapaamisia perheterapeutin kanssa, joka käsittelisi heidän kanssaan vanhemmuutta ja lastensuojelun asiakkuutta?

Sosiaalityössä tunnistettaisiin ja tunnustettaisiin paremmin perheiden läheisverkostot ja niiden tuomat mahdollisuudet perheiden tukena?

Me emme Suomessa olettaisi ja rakentaisi sellaista mielikuvaa, että meidän tulee pärjätä yksin vanhemmuudessa? Pysyvämmät palvelut kotiin ovat halvempia kuin sijoittaminen.

Isät ja isien roolit tunnistettaisiin palvelujärjestelmässä ja myös heille tarjottaisiin tukea sekä reflektiota kasvussa vanhemmuuteen?

2

Strateginen teema 2:
Koko perheen ja vanhemmuuden
tuki huostaanottotilanteessa,
sen aikana ja jälkeen

Mitä on otettava huomioon, kun kehitetään tukea koko perheelle?

Tuetaan lapselle tärkeitä ihmissuhteita

- Kysy, kuuntele, havainnoi, kannusta
- Tue yhteydenpitämistä

Vertaisuus

- Vanhemmille oma vertainen
- Lapsille ja nuorille oma vertainen

Perheenjäsenten tuki

- Varmistetaan vanhemmille tarpeelliset tukitoimet
- Huomioidaan perheiden monimuotoisuus
- Tukea myös sisaruksille ja muille läheisille!

S O I L A

SOSIAALISET INNOVAATIOT
LASTENSUOJELUSSA

“Ylläpidetään
lapselle tärkeitä
ihmissuhteita.”

S O I L A

SOSIAALISET INNOVAATIOT
LASTENSUOJELUSSA

“Ei väheksytä
kohtaamiseen
käytettävää
aikaa.”

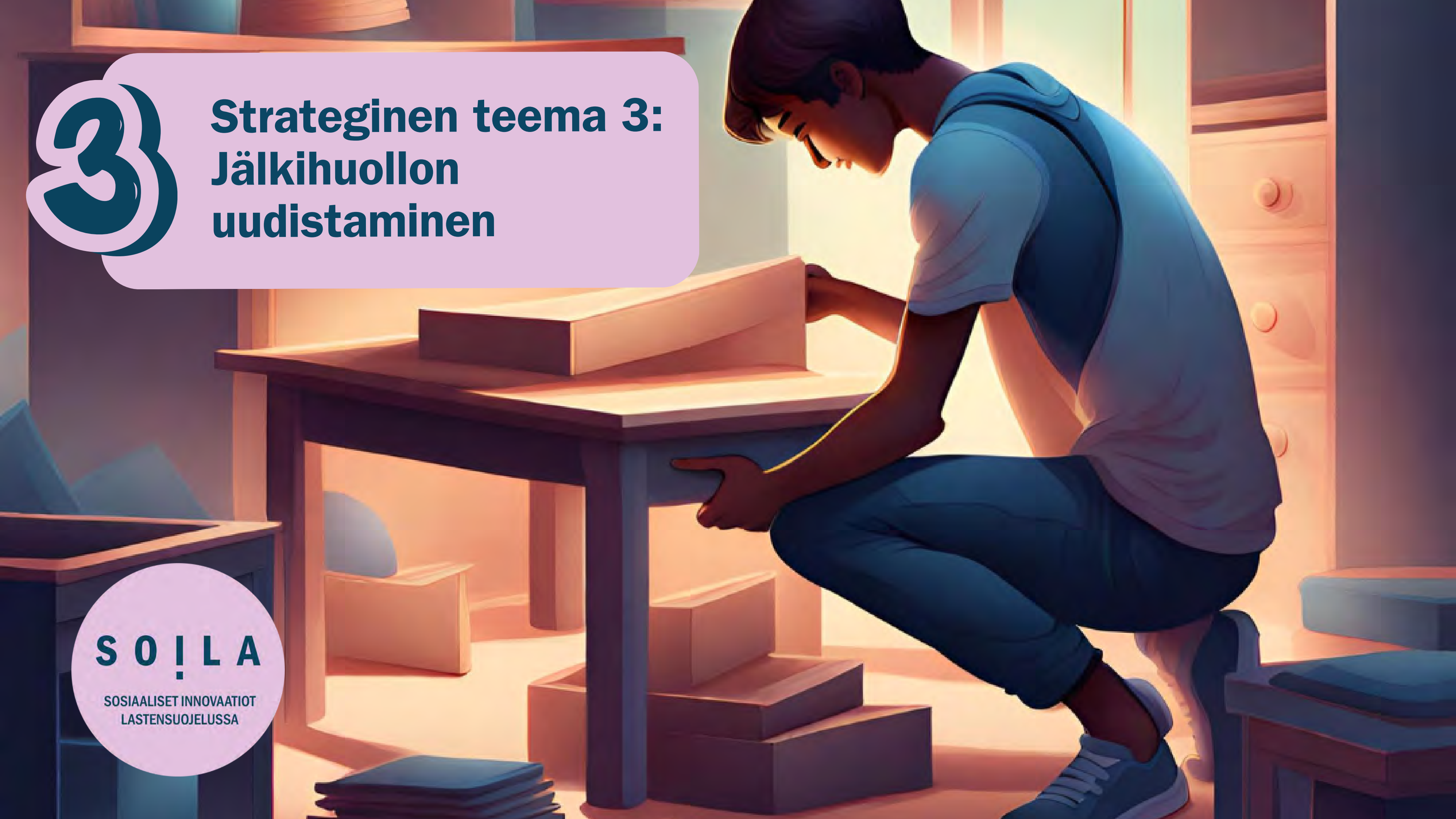

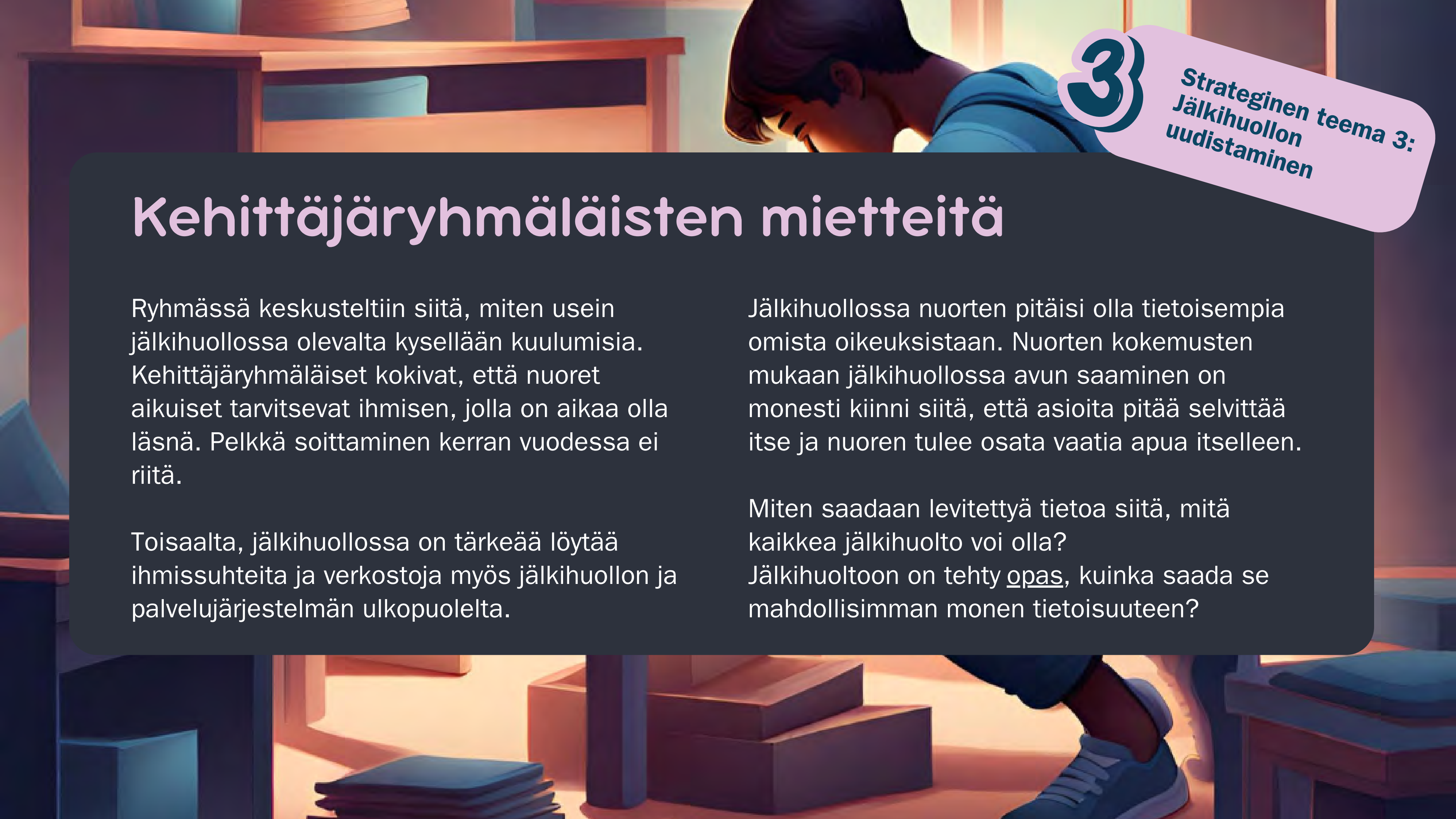
3

Strateginen teema 3: Jälkihuollon uudistaminen

S O I L A

SOSIAALISET INNOVAATIOT
LASTENSUOJELUSSA

3

Strateginen teema 3:
Jälkihuollon
uudistaminen

Kehittäjäryhmäläisten mietteitä

Ryhmässä keskusteltiin siitä, miten usein jälkihuollossa olevalta kysellään kuulumisia. Kehittäjäryhmäläiset kokivat, että nuoret aikuiset tarvitsevat ihmisen, jolla on aikaa olla läsnä. Pelkkä soittaminen kerran vuodessa ei riitä.

Toisaalta, jälkihuollossa on tärkeää löytää ihmissuhteita ja verkostoja myös jälkihuollon ja palvelujärjestelmän ulkopuolelta.

Jälkihuollossa nuorten pitäisi olla tietoisempia omista oikeuksistaan. Nuorten kokemusten mukaan jälkihuollossa avun saaminen on monesti kiinni siitä, että asioita pitää selvittää itse ja nuoren tulee osata vaatia apua itselleen.

Miten saadaan levitettyä tietoa siitä, mitä kaikkea jälkihuolto voi olla?

Jälkihuoltoon on tehty opas, kuinka saada se mahdollisimman monen tietoisuuteen?

3

Strateginen teema 3:
Jälkihuollon
uudistaminen

Mitä jos...?

Asiakassuunnitelmatyön tukena olisi kaikille, niin nuorille kuin eri toimijoille, yhteinen **elämäntilanteen kartoitustyökalu**? Nuorten elämäntilanteet ovat myös niin erilaisia, ettei sama tuki millään auta kaikkia.

Aikuistumisen tuen fokuksessa olisi **2020-luvun arjen taidot**? Arjen taitojen oppimisen laiminlyöminen sijaishuollossa tuottaa suurta häpeää nuorten aikuisten elämään. Voi ajatella, että on tyhmä, jos ei osaa asioita, jotka ovat muille itsestään selviä.

Jälkihuollossa vahvistettaisiin kiinnittymistä erilaisiin arjen verkostoihin? Nuorten aikuisten pahoinvoinnin määrää voisi keventää, jos olisi yhteisö, johon saisi kuulua. Miten saataisiin eri sukupolvia sekoitettua, jotta ihmisten välinen yhteisöllisyys lisääntyisi?

Jälkihuollossa olisi mahdollisuus sovellukseen, jonka avulla nuori saisi tavoitettua matalalla kynnyksellä työntekijänsä, pääsisi käsiksi omiin tietoihinsa ja joka yhdistäisi nuorten verkostot?

Mitä on otettava huomioon jälkihuollon kehittämisessä?

Jälkihuollon opas

- Tulisi saada kaikkien tietoisuuteen
- Sisältää tietoa jälkihuollosta ja oikeuksista

2020-luvun arjen taidot

- Varmistetaan, että nuorilla on edellytykset pärjätä aikuisuudessa!
- Huomioidaan asteittainen siirtymä jälkihuoltoon ja sieltä pois
- Nuorten laitostumista vastaan tarvitaan toimijuuden vahvistumista

Kohtaaminen

- Jälkihuollon työntekijä, jolla on aikaa kohdata nuori
- Rinnallakulkija tukemaan suhteita ja verkostoja

“Mitä taitoja
2020-luvulla
tarvitaan, kun
aikuistuu?”

S O I L A

SOSIAALISET INNOVAATIOT
LASTENSUOJELUSSA

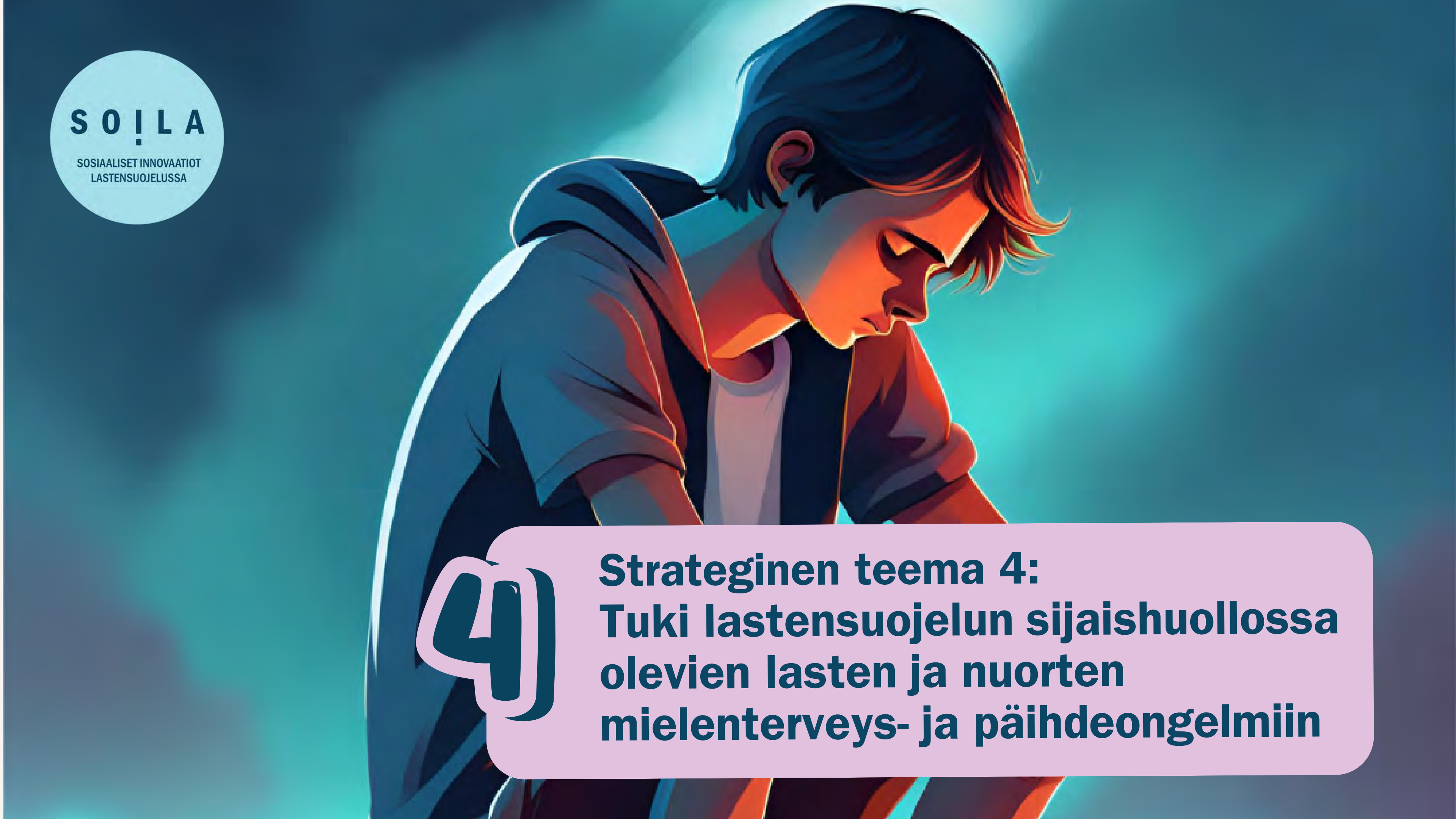

S O I L A

SOSIAALISET INNOVAATIOT
LASTENSUOJELUSSA

“Ikärajan laskemispäätös
tuntuu lyhytnäköiseltä.
Ihan kuin kaikki väylät ja
tuki selvitä vaikeuksista
haluttaisiin tukkia.”

S O I L A

SOSIAALISET INNOVAATIOT
LASTENSUOJELUSSA

4

**Strateginen teema 4:
Tuki lastensuojelun sijaishuollossa
olevien lasten ja nuorten
mielenterveys- ja päihdeongelmiin**

4

Strateginen teema 4:
Tuki lastensuojelun sijaishuollossa
olevien lasten ja nuorten
mielenterveys- ja päihdeongelmiin

Kehittäjäryhmäläisten mietteitä

Usein mielenterveys- ja päihdeongelmat kulkevat käsi kädessä, joten apua on saatava molempiin samanaikaisesti. Ei päihteiden käytöstä pääse eroon, jos se on lääke mielenterveyden haasteisiin. Moni alaikäinen käyttää päihteitä lääkkeenä nepsy tai traumataustaan.

Moni nuori voi ajatella, että ei ole saatavilla muuta apua, kuin päihteet. Mitä nuoria auttaessa voidaan tarjota päihteiden tilalle?

Myös auttamisjärjestelmä ohjaa lääkkeiden käyttöön. Nuoret kaipaavat paljon terapeutista tukea, esimerkiksi ahdistuksen hallintaan, lääkkeiden sijaan.

Ketä teini-ikäinen kuuntelee? Millainen hoitoon ohjaaminen toimii? Nuorille on tärkeää yhteisöllisyys ja arvostus. Hoitomotivaation rakentuminen edellyttää arvostavaa vuorovaikutusta.

4

Strateginen teema 4:
Tuki lastensuojelun sijaishuollossa
olevien lasten ja nuorten
mielenterveys- ja päihdeongelmiin

Mitä jos...?

Meillä olisi laki, joka mahdollistaisi hyvinvointialueiden perustaa mielenterveys- ja päihdeintegroituja laitoksia ja tuen muotoja lastensuojelussa? Voisimme tarjota osaamista ja tukea kysymyksiin samanaikaisesti.

Me ajateltaisiin EHO-jaksojen sisältö ja kesto ihan uudella tavalla? Rajoittamisen ja eristämisen sijaan, koitettaisiin luoda nuorille kokemusta sisäisestä turvallisuudesta? Jos panostaisimme yhteisöllisyyteen ja arvostuksen kokemuksen rakentamiseen laitoksissa, millaisia vaikutuksia sillä olisi nuoren psyykelle?

Nuorten auttamisen osana tunnistettaisiin ja tunnustettaisiin hoitomotivaation rakentaminen? Nyt nuori voi jäädä säilöön, koska kukaan toimija ei tunnista roolia tai omaa keinoja motivaation rakentamiseksi.

Me pysähdyttäisiin aidosti sen ääreen, miksi meidän lapsilla ja nuorilla on niin paljon raivoa, ahdistusta ja pahaa oloa sisällään?

Mitä on otettava huomioon, kun kehitetään apua mielenterveys- ja päihdeongelmiin?

4

Strateginen teema 4:
Tuki lastensuojelun sijaishuollossa olevien lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdeongelmiin

Samanaikainen tuki

- Mitä apua tai keinoja päihteen tilalle voisi tarjota
- Mielen taitojen vahvistaminen

Turvalliset yhteisöt

- Nuorille tärkeää kuulua johonkin ja kokea arvostusta
- Kokemustoimijoita tukemaan nuorten irrottautumista päihteistä

Lähestymistapa

- Moralisointi ei toimi
- Tietoa päihteiden vaikutuksista tarvitaan
- Tarvitaan myös tietoa, mistä apua ja tukea voi saada

S O I L A

SOSIAALISET INNOVAATIOT
LASTENSUOJELUSSA

“Nuorten päihde-
problematiikkaan
täytyisi pysähtyä
ihan erikseen!”

S O I L A

SOSIAALISET INNOVAATIOT
LASTENSUOJELUSSA

“Ei päihteestä
pääse eroon, jos
se on sun lääke
mielenterveyden
haasteisiin.”

A vibrant, stylized illustration of four young people of diverse ethnicities and genders. They are shown from the chest up, smiling and engaged in conversation. The background is a warm, orange-to-yellow gradient. The person on the far left is a young woman with dark hair, looking towards the center. Next to her is a young woman with dark hair and a headband, smiling. Then a young man with short dark hair, also smiling. On the far right is a young man with short dark hair, looking towards the center. They are all wearing casual clothing. The overall mood is positive and collaborative.

Julkaisun kuvat tekoälyn tuotosta

Mikäli ihmettelit tämän julkaisun kuvituksia ja niissä näkyviä erikoisia lisäraajoja tai kaapin kummallisia perspektiivejä, niin selvennykseksi kerrottakoon, että kaikki kuvat on tehty käyttämällä Canva-sovelluksen tekoälytoimintoa.

Tekoälykuvien rakentaminen on osa kehittäjäryhmän tavoitetta tukea toiminnassa mukana olevien nuorten medialuku- ja tekoälytaitoja. Tekoälyyn liittyvän eettisen keskustelun käyminen on osa vastuullista kehittämistyötä tekoälytoimintojen lisääntyessä arjessamme.

Valitsimme Canvan tekoälysovelluksen, sillä se lupaa taiteilijoilleen mahdollisuuden kieltää teostensa käytön tekoälyn opetusmateriaalina sekä on varannut 200 miljoonaa dollaria taiteilijoiden rojalteihin seuraavan kolmen vuoden aikajaksolle.

Lisää Canvan tekoälypolitiikasta voit lukea:

<https://www.canva.com/newsroom/news/safe-ai-canva-shield/>

SOILA

SOSIAALISET INNOVAATIOT
LASTENSUOJELUSSA

thl.fi/soila

#SOILAHANKE
#Lastensuojelu
#SosiaalisetInnovaatiot

Euroopan unionin
osarahoittama

SOILA-koordinaatiohanke

